

Terug naar de oorsprong

In en rondom de oorsprong van de hierbij geplaatste figuur is sprake van Nirvana, waaronder in de Oosterse wereld begrepen wordt een situatie zonder pijn en smart. Een punt nabij de oorsprong geeft in mijn grafiek een situatie weer zonder noemenswaardige inflatie, zonder ernstige werkloosheid, zonder een fors financieringstekort bij de overheid, maar ook een situatie met een hoge economische groei.

In elk kwadrant van deze grafiek worden feitelijke waarnemingen voor de jaren 1973 tot en met 1980 langs de assen afgezet. Rechts boven de inflatie- en werkloosheidscijfers. Links boven werden de inflatie en het financieringstekort tegen elkaar afgezet. Links onder het financieringstekort tegen de groei. En, ten slotte, rechts onder groei tegen werkloosheid. De gestippelde lijnen hebben betrekking op de regeringsperiode van Van Agt en de getrokken lijnen op de regeringsperiode van Den Uyl.

Bij deze grafiek wil ik de volgende opmerkingen plaatsen.

a. In de vier kwadranten werden steeds twee variabelen tegen elkaar afgezet; hieruit mag niet zonder meer geconcludeerd worden dat er tussen die twee variabelen een causale relatie bestaat. Het economisch systeem bestaat uit een zeer interdependent geheel van samenhangen, dat niet in een twee-dimensionaal plaatje kan worden weergegeven.

b. De waarnemingen hebben betrekking op de regeringsperiode van Den Uyl en van Van Agt. Uit de grafiek kan niet worden afgelezen in hoeverre het feitelijke verloop in de tijd van de vier variabelen bepaald werd door maatregelen die door deze kabinetten werden genomen. Om toe te wijzen wat er geschied is door het beleid van deze kabinetten, moet eerst inzicht verkregen worden in de vraag hoe de economie zich ontwikkeld zou hebben zonder beleid.

c. De externe schok van de eerste oliecrisis in 1973 heeft waarschijnlijk veel grotere gevolgen voor de groei gehad dan de olieprijsstijgingen van 1979/1980. Men kan zich afvragen of de tweede ronde van olieprijsstijgingen, die, in reële termen uitgedrukt, qua grootte vergelijkbaar zijn met de eerste, soepeler opgevangen werd door het economisch stelsel, anderzijds kan ook een belangrijke rol gespeeld hebben de hogere bezettingsgraden in 1973 dan in 1979/1980.

d. Bij beschouwing van deze grafiek valt op dat, met uitzondering van het jaar 1976, het groeipercentage van onze economie steeds daalt, bij een geleidelijk aan oplopend werkloosheidspercentage. Er is in het algemeen sprake van een middelpuntvliedende beweging. De prognoses voor de nabije toekomst wijzen daar ook op. Nirvana lijkt een utopie te worden.

Deze opmerkingen zijn illustratief voor de formidabele beleidsvraagstukken waarmede wij worden geconfronteerd. Beleidsproblemen die alleen maar duidelijker worden als de ontwikkeling van, bij voorbeeld, de lopende rekening

van de betalingsbalans, de ontwikkeling van de arbeidsinkomensquote, van de investeringsquote en van de rentestand ook in de grafiek zouden kunnen worden verwerkt. Toch mag er mijns inziens geen al te defaitistische houding jegens de effectiviteit van economische politiek in het algemeen worden aangenomen.

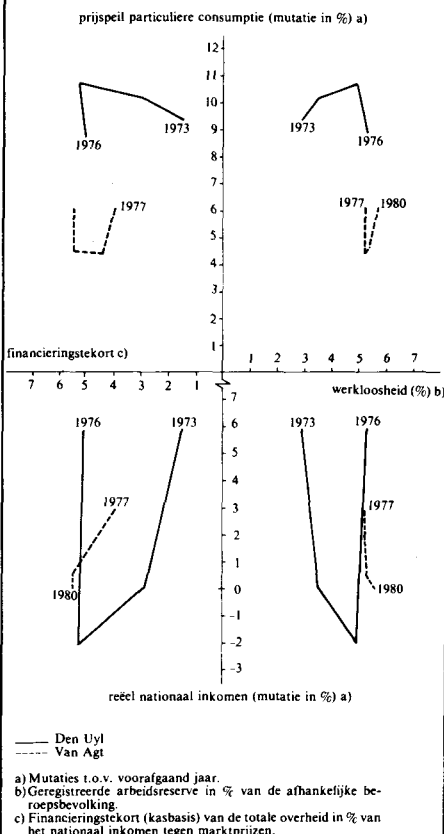
Het beeld dat uit de prentjes spreekt is het beeld van wegzakkende economische groei. „Slowth” in plaats van „growth”. En, *als wij willen*, valt daaraan wel wat te doen. Zo zou een beleid gericht op maatregelen die de werking van verschillende markten verbeteren wellicht meer geaccentueerd moeten worden. Drie markten springen hierbij in het oog.

Ten eerste de markt voor energie. De verhouding tussen het stijgingspercentage van het verbruik van energie enerzijds en het stijgingspercentage van de groei anderzijds kan worden teruggedrongen. Deze elasticiteit kan waarschijnlijk gereduceerd worden door (meer dan tot nu toe het geval is geweest) het doorrekenen van de stijgingen van de produktiekosten van energie in de door de eindverbruiker te betalen prijzen.

De tweede markt is de kapitaalmarkt. Meer investeringen, en dus meer groei komen er als de financieringscapaciteit van bedrijven wordt hersteld. Een herstel van de winsten is daarvoor noodzakelijk. Een afwenteling van verhogingen van aardolieprijzen door loontrekkers op winstinkomens dient vermeden te worden. De verhouding tussen arbeidskosten en energiekosten moet dalen en, in mijn ogen meer marktconform worden om daarmee zo adequaat mogelijke informatie door te geven aan investeerders.

Ten slotte de arbeidsmarkt. Afgezien van de zojuist genoemde prijscompensatie voor de gestegen aardolieprijzen, zullen maatregelen gericht op arbeidstijdverkorting, in het bijzonder deeltijdwerk, er niet toe mogen leiden dat er een slechter gebruik wordt gemaakt van de bestaande kapitaalgoederen. Deeltijdarbeid mag de huidige productiecapaciteit niet aantasten. Dat zou wel eens meer dan proportionele verlaging van de beloningsvoet van parttimers kunnen vereisen om daarmee de quasi-vaste kosten van arbeid te kunnen compenseren. Conclusie: terug naar de oorsprong van de grafiek en — ik stel het met enige overdrijving — terug naar de oorsprong van het economisch denken.

Bron: Bijlagen C1 en C2 van het *Centraal Economisch Plan 1980*.

W. L. de Vries